

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Haziran 2022, Cilt: 1, Sayı: 2, ss.187-201

June 2022, Volume: 1, Issue: 2, pp.187-201

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Söyleşi / Interview

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 27 Nisan 2022 / 27 April 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 23 Mayıs 2022 / 23 May 2022

Makale Yayın Tarihi / Publication Date : 30 Haziran 2022 / 30 June 2022

Makalenin Başlığı / Article Title

Doç.Dr. Nihat Ali ÖZCAN ile Söyleşi: Kuruluşundan Günümüze PKK Terör Örgütü

Interview with Assoc. Prof. Dr. Nihat Ali ÖZCAN: The PKK Terrorist Organization Since it's Foundation

Yazar(lar) / Writer(s)

Erol Başaran BURAL

Atf Bilgisi / Citation:

Bural, E.B. (2022). Doç.Dr. Nihat Ali ÖZCAN ile Söyleşi: Kuruluşundan Günümüze PKK Terör Örgütü. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 1(2), ss.187-201, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.7>

Bural, E.B. (2022). Interview with Assoc.Prof.Dr. Nihat Ali ÖZCAN: The PKK Terrorist Organization Since it's Foundation. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 1(2), pp.187-201, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.7>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği
Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı 5387. Cadde
No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

Telefon/Telephone: +90 312 441 11 50

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

DOÇ.DR. NİHAT ALİ ÖZCAN İLE SÖYLEŞİ: KURULUŞUNDAN GÜNÜMÜZE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ

Erol Başaran BURAL*

Marksist Leninist ideolojiyi esas alarak kurulan PKK terör örgütü, 1978'den günümüze kadar gerçekleştirdiği eylemlerle binlerce insanımızı öldürmüş, ondan daha fazlasını ise yaralamıştır. Eylemleri ile Türkiye'nin ekonomik, siyasal, sosyal yapısını etkilemiş, ülkenin iç ve dış gündemine damgasını vurmuştur. Bu nedenle Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi, ikinci sayısını PKK terör örgütüne ayırmış, PKK sorununu tüm boyutlarıyla masaya yatırmıştır. Bu kapsamda ikinci sayımızda, PKK terör örgütünün ortaya çıkış nedenlerini, örgüte nasıl ve hangi yöntemlerle yaklaşılması gerektiğini, PKK'nın ideolojik temellerini, PKK'nın örgütlenme modelini, gelecekte nasıl bir şekil alabileceğini Doç.Dr. Nihat Ali ÖZCAN'la konuştuk. Sorunun sıcaklığının ve “yakıcılığının” zirve yaptığı 1999 yılında, PKK üzerine yazdığı doktora tezini tamamlayan ilk akademisyen olması nedeniyle Sayın ÖZCAN'ın görüşlerinin oldukça önemli ve ufuk açıcı olduğunu düşünüyoruz. ÖZCAN'ın tezi daha sonra, “PKK (Kürdistan İşçi Partisi)-Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi” adıyla kitap olarak da yayımlandı. ÖZCAN halen, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde ve ayrıca Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfında (TEPAV) görev yapmaktadır.

Erol Başaran BURAL: Sayın hocam, öncelikle Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisininin PKK terör örgütü konulu söyleşi talebini kabul ettiğiniz ve değerli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederiz. Müsaadenizle ilk sorumuzla söyleşimize başlayalım. Hocam, ülkemizin en büyük güvenlik sorunlarından birisi olan PKK terörüne nasıl bakmalıyız ya da başka bir ifadeyle PKK terör örgütü sorununa nasıl yaklaşmalıyız?

Nihat Ali ÖZCAN: PKK terörünün, PKK meselesinin birden fazla boyutu var. Bu sorunu disiplinler arası bir konu, bir çalışma alanı olarak görmek

* Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Başkanı, erolbural@teram.org, ORCID: 0000-0002-3355-2018.

gerekiyor. Neden disiplinler arası bir alandan söz ediyorum? Çünkü, bu soruyla ilgilenmek istiyorsanız, farklı disiplinlerin yaklaşımlarına ihtiyacınız var demektir. Mesela, iyi bir tarih bilgisi şart. Osmanlı'dan yakın dönem Cumhuriyet tarihine kadar. Toplumunu anlayabilmek için siyaset bilimi, antropoloji, sosyoloji disiplini iyi bir tutamaktır. Fiziki coğrafya, nüfus bilimi, sınır sosyolojisi, milliyetçilik gibi konuları öğrenmek bu konuda geniş düşünmemizi sağlar. Keza uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmaları ile hukuk işin olmazsa olmazlarıdır. Yine, konunun özünü oluşturan, “şiddet yolu ile toplumu, siyasal sistemi, kurumları, bireyleri değiştirmeyi, dönüştürmeyi, ulus inşa etmeyi esas alan” terörizm, gerilla savaşı, ayaklanma ve ayaklanmaya karşı koyma konularına hâkim olmak gerekir. Bütün bunların yanı sıra Türkiye'nin sosyal, ekonomik, tarihsel dönüşüm ve değişimine dair fikriniz olacak. Böylesine karmaşık bir konudan söz ediyoruz.

PKK gibi bir organizasyon şiddet kullanarak kimlik inşasına ve toplumu dönüştürmeye girişmiş ise bu doğal olarak toplumun, ülkenin ve bölgenin tamamından etkileniyor ve toplumu da aynı ölçüde etkiliyor demektir. Dolayısıyla bunu Türkiye'nin diğer sorunlarından ve gelişmelerinden ayrı tutarak anlamamız da mümkün değil. Yani PKK meselesini yalnızca “terör” ve “terörizm” seviyesine indirgeyerek anlayabilmek mümkün görünmüyor. Bu nedenle PKK meselesi çok geniş bir çerçevede, disiplinler arası bir anlayışla ele alınmalı diye düşünüyorum.

Erol Başaran BURAL: Hocam, terör örgütünün kuruluş dönemine bakınca, ortaya çıkışına yol açan temel nedenleri nasıl okursunuz?

Nihat Ali ÖZCAN: PKK, 1970'ler Türkiye'sinin ve dünyasının bir ürünüdür. Bu nedenle, PKK'nın ortaya çıkış şartlarını anlayabilmek için, 1970'ler dünyasına, 1970'lerde bölgedeki dengelerin değişimine ve 1970'lerin Türkiye'sine bakmak lazım. Bu üçlüyü ve birbiriyle ilişkisini analiz edebilirsek, PKK terör örgütünün ortaya çıkışını, dönemin koşullarını, aktörlerini, politik hedef ve stratejilerini tam olarak anlayabiliriz.

İlk olarak, küresel tabloya bakmak gerekir. Nitekim, 1970'ler dünyasına “Soğuk Savaş” hâkim. Malum, Soğuk Savaş dünyaya sosyal, ekonomik, askeri, ideolojik yönlerden damgasını vurdu. Soğuk Savaşın özünü oluşturan, kutuplar arası rekabetti. Rekabet, beraberinde derin bir ideolojik çatışma getirdi. Bu ideolojik çatışmada “Doğu Bloğu” Marksizm'i, “Batı Dünyası” da kapitalizmi ve liberal ideolojiyi temsil ettiler. İki kutuplu

dünya nükleer savaş dışında, her alanda kıyasıya bir mücadeleye sahne oldu. Batı, “Sovyet İmparatorluğunu” ekonomik refah, totaliter yönetimler, din ve milliyetler meselesi ile sarsmaya girişirken, Doğu Bloğu da proletarya öncülüğünde “emperyalizme” karşı “anti kolonyal” fikirleri ve eylemleri ön plana çıkardı. Bu tablo, dünyanın neresinde “siyasi-silahlı” bir hareket varsa onu bu kutuplardan birisinin himayesine sokarken, yine kutup liderleri ihtiyaç duydukları yerlerde, siyasi-silahlı hareketler için “ebe” rolünü benimsediler. Bu nedenle, 1970’ler dünyasında, PKK benzeri, ciddi bir terör örgütü enflasyonu yaşanmıştır. Nitekim, PKK da kullanışlı bir araç olarak değişen küresel rekabet ortamına uygun simbiyotik ilişkiler geliştirmiştir.

Bu aşamanın bir diğer özelliği ise PKK ve benzeri organizasyonlara sunulan “standart” reçetelerdir. Bu reçeteler, örgütlerin “strateji” ihtiyacını uzun yıllar sağlamıştır. Nitekim, bu “stratejinin”, 60’ların 70’lerin ruhuna uygun bir biçimde, “politik şiddetin sistematik bir biçimde nasıl kullanılacağı ve nasıl bir ulus inşa edilebileceğine” cevap verdiği kabul edilmekteydi. Marksist ideoloji, zayıfın güçlü ile mücadelesinde “terör ve şiddeti kutsamıştı”. O yılların, en popüler ve toplumsal dokuyla uyumlu “çözüm yolunu” Maoizm gösteriyordu. Nitekim henüz ulus olamamış ve ulus altı konumdaki feodal bir yapıyı, şiddet kullanarak hızlı bir biçimde önce dağıtıp, ardından dönüştürebilecek yegâne düzen sosyalist ideolojydü. Bu aynı zamanda “emperyalizme” karşı mücadelenin de yolu idi. Nitekim Mao’nun Çin’i ile başlayan bu görüş, Vietnam’da ete kemiğe bürünmüş, ardından da Orta Doğu’ya kadar gelmişti. Bununla birlikte 1960-1970’lerde Asya’da, Güney Amerika’da, Orta Doğu’da çok sayıda Mao’cu örgüt çıkmıştı. Mao’cu örgüt derken Mao’nun ortaya koyduğu “şiddet kullanma stratejisini” takip eden örgütlerden söz ediyoruz. Kısaca, Mao’nun sistematik hale getirdiği, “uzun süreli halk savaşı” stratejisinden söz ediyoruz.

PKK terör örgütü de Mao’nun bu “uzun süreli halk savaşı” strateji ile işe girişti. Tabii ki bu stratejinin seçilmesi tesadüfi değildi. Dönemin ruhuna uygun bir seçimdi. Terör örgütü PKK, taktik düzeyde bu işi nasıl yapacağına dair temel gereksinimlerini, ihtiyaç duyduğu coğrafi bölge ve lojistiği Filistinli gruplardan sağladı. Havetme, George Habbaş gibi isimler, Doğu Bloğu ve Suriye istihbaratının “üretimiydi” ve Filistinli Marksist grupların organik parçasıydılar. Stratejinin işe yaraması bir anlamda “coğrafya ve sosyal doku” ile de uyumlu olmalıydı. Nitekim Mao hikayesini, stratejisini, köylü toplumlar için kurgulamıştı. Mesela aynı stratejiyi, şehirli bir toplumda uygulamanız ve başarılı olmanız mümkün değildi. 1970’lerin

Türkiye’inde de kırsal nüfus baskındı. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun %70-75’i köylerde yaşıyordu ve bu köylerin sayısı binlerle ifade ediliyordu. Köylerin %90’ında elektrik, yol ve su da yoktu. Coğrafi nedenlerle, devlet gücü, otoritesi sınırlıydı. Böyle bir ortamda Maoizm’i yöntem olarak seçmeniz/seçtirilmeniz oldukça doğaldı. Yani bu stratejiyi ve seçimini Öcalan icat etmiş değildi. Bu o dönemin ruhuyla ilgili bir husustu.

İkinci olarak da bölgesel dengeler ve dinamiklerden kaynaklanan faktörlerden bahsetmiştim. O dönemde bölgesel dengeler ve dinamikler de hızlı bir şekilde değişti. Özellikle Vietnam sonrası, Filistin meselesi ve Arap-İsrail çatışması nedeniyle Orta Doğu, örgüt kurmak isteyen herkese fırsat ve imkân sağladı. Nitekim Türkiye’nin terörizm tarihinde bu bölgenin müstesna bir yeri ve etkisi vardır. Arap-İsrail çatışmasıyla birlikte orta çıkan, Ürdün, Lübnan iç savaşı, Suriye’nin SSCB ile ilişkileri, İran-Irak Savaşı’nın bölgesel güvenliğe derin etkisi oldu. Devletler arası ve iç savaşlar, bir yandan bölgedeki devletleri zayıflatırken, bir yandan da devlet egemenliğinin olmadığı ve örgütlerin kontrol ettiği coğrafyaları ortaya çıkardı. Bu bölgelerin çoğunluğu, oldukça zorlu coğrafyalardı. Bugün hala, Irak’ın kuzeyinden söz ediliyorsa, Türkiye’nin güneyindeki coğrafi bölgelerden bahsediliyorsa işte bu durumla ilgilidir.

O dönemde “gerillacılığı” öğrenmek isteyen örgütlere danışmanlık yapan, ihtiyaç duydukları silah, malzeme ve teçhizatı sağlayan bir diğer gelişme de “İran-Irak Savaşıydı”. İran devriminden sonraki İran-Suriye stratejik ittifakı, İran-Irak savaşından sonra Irak’ın kuzeyinde ortaya çıkan otorite boşluğunun KDP (Kürdistan Demokratik Partisi) ve KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) tarafından doldurulması gibi gerçekler, PKK’nın bölgesel dengeler ve dinamiklerden faydalanabilmesi için geniş bir fırsat alanı açmıştı. Elbette bunda, 1970’lerin sonunda kullanıma açılan Kerkük-Ceyhan boru hattı ve enerji politikalarının da etkisi vardı.

PKK meselesini daha iyi anlayabilmek için, o dönem Türkiye iç dinamiklerine de bakmak lazım. Cumhuriyetin kuruluşuyla başlayan ulus devlet inşası sürecinde başarılı çok sayıda işler olduğu gibi sonuç alınamayanlar da oldu. Bunlardan biri de Anayasa’daki kimlik meselesiyle ilgili sorunlar ve tartışmalardı. Cumhuriyetin kurucuları, etnik, dini ve mezhepsel kimlikten çok, yurttaşlık aidiyetini ön plana çıkartıp kimliği yurttaşlık bağlamında tanımlarken, alt kategorideki etnik, dini ve mezhepsel kimlik taraftarları, ısrarla bu kimlikler üzerine mücadeleye giriştiler. Nitekim bu konu, Soğuk Savaşın “ideolojik mücadelesinde” taraftarlar için işlevsel

bir araç olarak sahneye sürülecekti. PKK’da etnik kimliği öne çıkartmaya ve ulus inşasına bu çerçevede girişecekti.

Türkiye’de etnik, dini, mezhepsel kimliklerin, “sınıfsal kimliklerle” kamufle edilerek en fazla tartışıldığı dönem 1960’lardı. Neden 1960’lar? Çünkü, 27 Mayıs’tan sonra hazırlanan 1961 Anayasası, oldukça geniş ve liberal bir tartışma ortamı sağlamıştı. Özellikle ekonomik ve sosyal konuların gündeme taşınması, bunun Soğuk Savaş’ın ruhuna uygun ideolojik reçetelerle çözülebileceği iddiaları, politika yapıcılarının uzlaşmaz tutumları dikkat çekiciydi. Yine, Kıbrıs meselesi, bu meseleye bağlı olarak Türkiye’nin Batı ve ABD ile karşı karşıya gelmesi Türkiye’de ideolojik bir bölünme yarattı. “Acelesi olan bazı gruplar”, değişimi dönüşümü gerçekleştirecek iktidarın “namlunu ucunda” olduğunu iddia ederek, Suriye ve Lübnan’a geçtiler. Bu bölünme ve “silahlanma” başlangıçta sol-sağ şeklinde ilerlerken, “Kürt milliyetçiliği” fikrini savunanlar da kendi içlerinde bölünerek farklı oluşumlara gittiler. PKK terör örgütü de bu oluşumlardan birisi olarak ortaya çıktı. Nitekim, terör örgütleri tarihi açısından baktığımızda, PKK’nın bakış açısına sahip, stratejisini benimsemiş çok sayıda “Marksist Kürt Hareketi” görmek mümkündür. Ancak bunların içerisinde PKK serpilip sivrildi. Bu sivrilmenin sebeplerinden birisi, “profesyonel” davranması ve şiddeti çok yaygın kullanması idi.

PKK için “şiddet”, toplumu yeniden biçimlendiren ve şekillendiren, insanların politik, psikolojik tutumlarını etkileyen ayırt edici bir araçtı. Bu genel terör teorisine uygun bir davranıştı. Dolayısıyla Türkiye’nin o dönem içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal durumlar, hızlı şehirleşme, bireylerin ekonomik refaktan yeterince pay alamamaları, bunlarla beraber özgürlük ortamında büyüme ve dünyada bu yöndeki tartışmalar doğal olarak PKK’nın ortaya çıkışını kolaylaştıran sebepler oldu. Devletin içerisindeki siyasi uyumun bozulması ve siyasi partiler arasındaki rekabet de devlet otoritesinin bazı bölgelerde zayıf kalmasına yol açtı. Bunu da mutlaka görmek gerekiyor. PKK’nın daha sonra ortaya çıkacağı 1984’teki Şemdinli-Hakkâri, Eruh gibi bazı coğrafyalar, gerçekten de devlet otoritesinin en zayıf olduğu yerlerdi.

Bütün bu üçleme, yani uluslararası dinamikler, bölgesel dinamikler ve Türkiye içindeki değişkenler, bu değişkenleri ön planda tutabilecek bir sistematik ideoloji yani Marksizm, etnik bir gruba dayalı kimlik inşasına imkân veren Maoizm gibi silahlı bir yaklaşım ve dahası politik şiddet, kaçınılmaz olarak Türkiye’yi uzun süreli, ekonomik, sosyal, dış politika, güvenlik gibi her alanda etkileyen, zehirleyen, zayıflatan, diğer sorunları da

beraberinde tetikleyen, bazı kurumları ve yapıları da çürüten bir terör döngüsünün içine soktu.

Dolayısıyla PKK'nın kuruluşunu anlamak için o dönemde küresel rekabetin özellikle konvansiyonel olmayan yöntemlerle nasıl yürütüldüğüne, ideolojik tartışmaların boyutlarına, bölgesel gelişmelere yani Türkiye Suriye ilişkilerine, Filistin meselesinin PKK gibi terör örgütleri üzerindeki etkisine ve rolüne, İran-İrak Savaşına, Türkiye'nin iç dinamiklerine ayrıntılı bakmak gerekiyor. Türkiye'deki Marksist anlayışın, iktidarı elde etmek için şiddet kullanmayı meşrulaştıran, radikalleşmiş olan kesimlerin devleti zayıflatmak amacıyla "Kürt meselesini" bir araç olarak kullanmalarına yönelik yaklaşımları da PKK gibi onlarca örgütü ortaya çıkaran bir ekosistem yarattı. Bu ekosistem içerisinden birisi sıyrıldı ve öne çıktı. PKK'nın bunların içerisinden sıyrılmasının sebebi de dediğim gibi daha "profesyonel" bir yaklaşım sergileyerek gizli hareket etmesi, öncelikle Lübnan'da ardından Türkiye'nin sınırlarının yanı başında, Irak'ta üs bölgeleri kurarak, aldığı direktiflerin yanı sıra oluşturduğu strateji ve taktikleriyle bu işi bugüne kadar sürdürmesidir.

Erol Başaran BURAL: Hocam biraz da PKK'nın kuruluşundan itibaren ideolojisini dayandırdığı teorik temellerden bahseder misiniz?

Nihat Ali ÖZCAN: Konular iç içe olduğu için daha önce de bahsettiğim gibi PKK "uzun süreli halk savaşı" stratejisiyle yola çıktı. Ve maalesef yazılıp çizilenlere baktığımızda bu stratejinin Türkiye'de pek anlaşılmadığı görülüyor. Bu stratejiyi mantık olarak Mao kendi içinde üç safhaya ayırıyor. Şüphesiz dünyada terörizmi ya da "gerillacılığı" kullanarak, politik askeri bir strateji öneren sadece Maoizm değil. Benzer onlarca hareket, öneri görebilirsiniz. Ancak bunu sistematize eden Mao'dur. PKK terör örgütü üzerine düşünen, çalışan birisinin mutlaka bu konuyu iyi bilmesi gerekir, diye düşünüyorum. Nitekim PKK'ya bu taktikleri öğretenler, Doğu Bloğu istihbarat örgütlerinin paramiliter aktörleridir. PKK, bu stratejiyi, büyük bir sadakatle 1990 ortalarına, "5'inci Kongreye" kadar izlemiştir. Her ne kadar PKK, "stratejik" boyutta Maozim'i terk etse de taktik düzeyde hâlâ yaşatmaya devam etmektedir.

Bahsedilen üç aşamanın ilk safhasını "stratejik savunma" aşaması oluşturuyor. Mao'ya göre bu aşamada savunan taraf yani devlet güçlü, karşı taraf ise zayıftır. Zayıf olan tarafın ihtiyacı olan şey ise güçlenmektir. Soru şudur? Örgüt zayıflıktan nasıl kurtulur ve devlet nasıl zayıflatılır? Zayıfın

güçlenebilmesi için lojistik, insan kaynağı ve güvenli bölge gibi hususlar çözülmesi gereken üç temel konudur. Öte yandan bunları kontrol eden devletin zayıflaması gerekir ve devlet sisteminin zayıflatılması gerekir. Bunun için de stratejik savunma döneminde yapılacak iş “terörizm, silahlı propaganda ve gerilla savaşıdır”. Halkı devletten koparmaktır. Çünkü ihtiyaç duyulan herşey halkta bulunmaktadır. “Gerilla savaşı” bir bölgeyi elde tutmayı amaçlamaz. Amaç devletin dengesini bozmak, yıldırmak, yıpratmak, halkı devletten koparmaktır. Politik-askeri bir harekettir. Uygun yer ve zamanda yapılacak vur-kaça dayalı bir hareket türüdür. Bütün bu eylemler propaganda amacıyla yapılmaktadır. Dolayısıyla “gerilla savaşı” bir propaganda savaşıdır. Neyle ilgili, nasıl bir propaganda bu? Bu silahlı bir propaganda. O yüzden birinci aşamada silahlı propaganda geliştikçe önce “gerillaya” ardından da “gelişkin gerillaya” geçilir. Yani başlangıçta gerekli sayıyı tutturana kadar, ülke toprakları içerisinde bölge kontrolü, bir bölgeye egemen olmak, elde bulundurmamak gerekmiyor. Coğrafi kontrol yerine, devletten kopardığı halkı, yatay ve dikey olarak örgütler. Buna da “cephe” teşkilatı denilir. Cephe teşkilatı, demokrasi ve özgürlüklerin fırsat alanlarını suiistimal ederek legal ve illegal alanda yeraltında gerçekleştirilir.

Eğer örgütler ilk aşamayı başarırlarsa, ikinci aşamaya geçerek, coğrafi bir bölgeyi kontrol edip “devletleşmeye” başlamaları gerekir. Yani örgüt ikinci aşamaya “stratejik dengeye” geçecek, gittikçe büyüyerek devletle dengelyi yakalayacak. Son aşamada da karşı “stratejik saldırıyla” devleti yenip, kendi istediği bir modelle yeni bir devlet kuracak.

PKK açısından baktığımızda PKK'nın da bu üç aşamalı strateji ile yola çıktığını, ancak birinci aşamayı geçemediğini görüyoruz. Yani PKK büyüyemedi ve Mao'nun uzun süreli halk savaşının birinci aşamasında patinaj yapmaya başladı. Tabi bunun birçok sebebi de var. Neden büyüyemedi? Bu patinajın birinci nedeni bölgesel dengelerin değişimidir. İkinci nedeni devletin PKK'ya verdiği tepki yani terörle mücadele ve karşı stratejilerle PKK'ya hareket imkânı vermemesidir. Üçüncü neden ise örgüt büyüdükçe kendi içerisinde ortaya çıkan sorunlardır. Dördüncü sebep teknolojiadaki değişimdir. Yani bu dört temel neden örgütün birinci aşamadan yukarıya çıkamamasına neden olmuştur.

Birinci aşamayı geçemeyen PKK, 1995 senesindeki 5'inci Kongresinde stratejisini değiştirdi. Bu değişikliğe göre PKK “terör ve gerilla savaşı yöntemini kullanarak askeri bir zafer kazanıp siyasi bir sonuç elde edemiyoruz, ya da siyasi amaçlarımıza askeri bir zaferle gidemeyeceğiz”

dedi. O zaman ne yapmak lazım? “Eylem yapma kapasitesini, terör seviyesinde elde tutacağız ama asıl ağırlığımızı, sıklet merkezimizi, özgürlüklerin ve liberal dünya düzeniyle birlikte Avrupa Birliği tartışmalarının olduğu bir ortamda ortaya çıkan fırsat alanlarını kullanarak, mücadeleyi daha çok politik alanda devam ettireceğiz” dedi. Söz konusu fırsat alanı içerisinde PKK iki uluslu bir toplum oluşturma ve şiddet kullanarak yukarıdan aşağıya ulus inşası yerine, “aşağıdan yukarıya ulus inşasına” girişecekti.

PKK kurulduğu günden bu yana, bir defa strateji değişikliğine gitti. Birinci stratejisi, Maocu, “uzun süreli halk savaşı” stratejisi idi. Fakat 90’larda Soğuk Savaş sona erip bölgesel ve küresel dengeler değişince, sosyalizm de tedavülden kalkınca, PKK’da otomatik olarak zamanın ve o dönemin ruhuna uygun bir şekilde, dünyanın her tarafında yükselen liberal söyleme, özgürlük ve demokrasinin ortaya çıkardığı fırsat alanlarına dayalı yeni stratejisini “siyasal alan” temeline oturttu. Bu yaklaşıma göre hem teknolojinin ve iletişimin gelişmesini hem de siyasal alandaki yeni fırsatları kullanarak toplumu önce zihnen Türk ve Kürt olarak iki kimliğe bölmeyi, bu bölme sürecinde zorlukla karşılaştığı takdirde gerekli yer ve zamanda şiddeti kullanabilmeyi, ancak asıl olarak politik alanı kurmayı esas alan bir stratejiyi izledi.

Bundan sonraki süreçte PKK günümüze kadar ağırlık merkezini siyasi alanda sürdürdü ama öbür taraftan da terör eylemi kapasitesini muhafaza etti. Zaman zaman ihtiyacı olduğunda, yani tıkanma ya da sıkışma durumu olduğunda, terör eylemlerinin temposunu artırdı, bazen yavaşlattı, bazen de tamamen durdurdu, yani politik konjonktüre göre devam etti. Tüm bunlara rağmen PKK bağımsız bir devlet kurma ideallerinden asla vazgeçmedi. Ara sıra taktiksel olarak söylemleriyle bunun tersini de iddia eder gibi göründü. Örneğin 1995’teki 5’inci Kongrede alınan kararlara göre propaganda amaçlı olarak bağımsız devlet amacından vazgeçtiği söylemini kullanabilmesi için Öcalan’a yetki verdi. O günden sonra da bu yöndeki söylemini tutturmaya devam etti.

Ancak dediğim gibi 1995’ten sonra bir strateji değişikliği söz konusu olmamıştır. 2003’te ABD’nin Irak’ı işgali, Suriye meselesi ve Arap Baharı gibi yeni fırsat alanları çıkmıştır. Fakat bunların hiçbiri geleneksel olarak PKK’nın stratejisini değiştirmemiştir. Taktiksel dönemseller birtakım fırsat alanlarına yönelik hamleleri olmuş ama temel hedefinde büyük bir değişiklik

olmamıştır. Dolayısıyla örgütü anlamak için bu temel stratejiyi iyi anlamak gerekiyor.

Erol Başaran BURAL: Sayın hocam, PKK'nın örgütlenme modeli hakkında neler söylenebilirsiniz? Bu örgütlenme modeli diğer terör örgütlerinin örgütlenme modeliyle paralellik göstermekte midir? Parti-Ordu-Cephe üçlemesinin temel fonksiyon alanları nelerdir?

Nihat Ali ÖZCAN: Biraz önce sözünü ettiğim Mao'nun "uzun süreli halk savaşı" stratejisi, politik-askeri bir stratejidir. Her askeri hamlenin politik bir çıktısının olması amaçlanır. Yani eylemlerin amacı, halkı devletten koparıp yeniden örgüt amaçları için örgütlemektir. Başka bir ifade ile "paralel bir devlet kurmaktır." Söz konusu örgütlenme modelinin ilkinin "parti" oluşturur. Parti, hareketin ideolojik taşıyıcısıdır. İkinci örgüt, partinin amaçları doğrultusunda silahlı eylemleri yapmaktan ve gerilla terörünü uygulamaktan sorumlu olan silahlı güç, yani "ordu"dur. Üçüncü olarak ise "cephe" teşkilatı gelir.

Cephe teşkilatı orduyu büyütme, politik nüfuzu artırmak, halkı örgütleyerek devlete paralel bir güç oluşturmak için kurulan yapıdır. Cephe örgütü de kendi içinde parti, dernek, vakıf gibi yasal alanda faaliyet gösterenler ve yasal olmayan yer altı teşkilatlanması şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Temel amacı da orduya yani silahlı gruba insan-eleman tedarik etmek, lojistik sağlamak, istihbarat toplamak, propaganda ile devlete alternatif otorite merkezleri yaratmaktır. Her vatandaşın devletle bir şekilde bağı bulunur. Buradaki temel amaç devleti halktan koparıp, halkı cephe örgütünün içinde örgütleyip PKK'ya hizmet edecek şekilde yeniden yapılandırmaktır. Dolayısıyla PKK'nın cephe örgütlenmesinin legal ve illegal alanda ne manaya geldiğini bu perspektiften bakarak değerlendirmek gerekir.

PKK'nın örgütlenme modelini güvenlik açısından anlamak istiyorsanız Marksizmin bu tür halk hareketlerinde örgütlenme modelini nasıl ortaya koyduğunu iyi anlamak gerekiyor. Yani parti, ordu ve cephe üçlemesinde, cephenin legal ve illegal alanlarda kurulduğunu, bunların iç içe girip birbirlerini desteklediğini ve beslediğini, asıl amacın da silahlı gücü desteklemek olduğunu fakat 1995 strateji değişikliğinden itibaren de "silahlı gücün" yani terörist grubun amacının politik ilerlemeleri destekleyecek biçimde alan açmak olduğunu anlamak gerekiyor.

Zaman içerisinde değişime uğrayan ama özünü de kaybetmeyen PKK stratejisinin Türkiye’deki uygulamalarına bakarsanız, bu geleneksel kuruluş şablonunu, mantığını ve teorik çerçeveyi iyi kavrarmanız. Bu kapsamda Halkların Demokratik Partisi (HDP) ile PKK arasındaki ilişkiyi daha iyi anlar, HDP’yi bir yere konumlandırabilirsiniz. Şayet kavrayamazsanız bu hikâyeyi “demokrasi”, ya da “sivil haklar” adına anlatabilir, pazarlayabilirsiniz. Sonuç olarak şunu söyleyebilirim ki bu model toplumu yatay ve dikey olarak sürekli kontrol etmeyi, bu kontrol sayesinde de harekete bir ivme kazandırmayı amaçlayan bir örgütlenme modelidir.

Erol Başaran BURAL: Hocam, kuruluşundan bugüne PKK terör örgütünün hedefleri neler olmuştur? Bu hedeflerinde bir değişim söz konusu olmuş mudur?

Nihat Ali ÖZCAN: PKK’nın hedeflerinden de bahsettik esasen ama tekrar vurgulamak gerekirse PKK’nın kuruluşundan günümüze hedeflerinde bir değişiklik olmadı. Konjonktürel olarak zaman zaman Suriye’de bir devletçik yapalım, Irak’ta şu bölgeyi elde edelim gibi konjonktürel hedefleri olmuştur. Ancak günün sonunda PKK’nın “bağımsız bir Kürt devleti” kurmanın dışında politik bir hedefi olmamıştır.

Erol Başaran BURAL: Sayın hocam PKK terör örgütünün bölgesel ve küresel çapta diğer ülkelerle ilişkileri ile PKK’nın uluslararası boyutu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Nihat Ali ÖZCAN: PKK’nın temel özelliği bir “Kürt kimliği” yaratma, bir “Kürt ulusu” yaratmaya yönelik olarak ortaya koyduğu şiddettir. PKK, Kürtlerin bulunduğu bölgelerde, yani Irak’ta, İran’da, Suriye’de ve zaman zaman Avrupa’da, diasporada faaliyet gösteriyor. Bu türden bir hareket bu şekilde sınır aşan bir karakterde olunca ve etki yaratma gücü itibarıyla Türkiye’nin kapasitesini etkileyebilecek ya da şekillendirebilecek terör saldırıları, toplumsal, ekonomik ve sosyal hareketler gibi ona bir bariyer oluşturabilecek faaliyetlerde bulunabiliyorsa, doğal olarak bu sorun sadece sizi değil bu coğrafya ile ilgilenen herkesin ilgi alanına girmektedir. Yani bu işle doğal olarak Yunanistan da ilgilenir, Irak ve İran gibi devletler de ilgilenir, devlet dışı aktörler de ilgilenir. Barzani gibi bölgesel siyasi aktörler, suç örgütleri, kaçakçılar da bu işle ilgilenirler. Günün sonunda PKK terör örgütü bu ekosistemin bir oyuncusu ve bu oyuncunun hedefine aldığı yer Türkiye ve Türkiye’de de ciddi sonuçlar doğurabilecek bir etki yaratabilme kapasitesine sahip. Yani PKK silahlı eylemler düzenleyerek halkın moralini

bozabiliyor, halkı yıldırabiliyor, yıpratabiliyor ya da kurulu bir düzeni bozabiliyor. Böylesine yıkıcı, bozucu kapasitesi olan bir örgütle herkes ilgilenir, ilgilenmemeleri mümkün değildir.

Bu ilgi ağırlıklı olarak Soğuk Savaş döneminde Doğu Blokunda Sovyetler Birliği tarafından, Doğu Almanya'ya, Bulgaristan'a ve Suriye'ye bırakılmıştır. Batı ise yani Amerika ve Avrupa ülkeleri kendi çıkarlarını da ilgilendirdiği için biraz daha örtülü, mahcup bir biçimde kenardan PKK'yı izlemiş ve ilgilenmişlerdir. Bu noktada Yunanistan'a özel bir parantez açmak gerekir. 90'lardan sonra Sovyetlerin yıkılmasının ardından Avrupa Birliği ekseninde hareket eden Batı bu işle daha görünür şekilde ilgilenir hale geldi. 1995 sonrası PKK'nın yeni bir strateji seçiminde Avrupalı aktörlerin özel çabaları olduğu da bir gerçek. SSCB'nin yerine kurulan Rusya, PKK ile ilişkisini hiçbir zaman kesmedi. Batıya sorarsanız kendi içinde yani diasporada yaşayan Kürtlerin içerisinde PKK'nın örgütlenme yeteneği, Avrupa'da kamu düzenini bozabilme kapasitesine engel olmak için PKK ile bir iletişim geliştirdiklerini iddia edeceklerdir. ABD açısından baktığımızda ise ABD'nin Irak'taki çıkarları, İran'a bakış açısı ve günümüzde Rusya ile Suriye'deki rekabet ve çıkarları üzerinden bir ilişki modeli anlatacaktır. PKK konusunda en ilginç tutumu olan ülke ise İran'dır. İran'ın, 1982'den beri PKK ile inişli çıkışlı ve "seviyeli" bir ilişkisi olmuştur. Bu seviye, Türkiye ile ilişkileri tarafından şekillendirilmiştir. 1980-1988 İran-İrak savaşında Türkiye ile ilişkilendirilmiş, 1990-1999 arası, Kafkas-Orta Asya politikaları, özellikle de Azerbaycan ve enerji politikaları ile ilgili olmuştur.

Sonuç olarak bu sorun, uluslararasılaşmış, sınırlarımızın ötesine uzanan, bütüncül olarak bakmayı gerektiren bir problem olduğundan, bu problemi siyasi sınırlarımız içerisine hapsederek çözeniz mümkün değildir. Bu noktada PKK da küreselleşmenin nimetlerinden faydalanmış durumdadır. Aynı zamanda bölgesel dinamiklerdeki değişiklikler de PKK'yı her defasında bir krizden çıkarmıştır. İran-İrak savaşı, Birinci Körfez Savaşı, Amerika'nın Irak'ı işgali, Arap Baharı gibi bölgesel olaylar PKK için fırsatlar doğurmuş ve aynı zamanda bazı zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bu manada bugüne baktığımızda aktif olarak halen İran'ın PKK ile inişli çıkışlı ilişkilerinin söz konusu olduğunu görürsünüz. Bunun yanında Irak Merkezi Hükümeti ve Kürt gruplar ile Esad bu işin içindedir. Rusya, Sovyetlerden aldığı mirası devam ettirmektedir. Yunanistan ise bu konuda oldukça aktif durumdadır. Batılı istihbarat örgütleri ve Amerika da PKK ile

ilgilenmektedir. Dolayısıyla sizin böyle bir sorunuz varsa, sizinle ilgilenen herkes PKK meselesiyle de ilgilenmektedir.

Erol Başaran BURAL: PKK'nın eylem yöntemleri, davranışları ve stratejisinde bir dönüşüm meydana gelmiş midir?

Nihat Ali ÖZCAN: Terör örgütlerinin eylem tarzı, yöntemleri ve metotlarına baktığımız zaman şunu söyleyebilmek mümkün. Biraz önce söylediğim gibi terör örgütlerinin kendilerine özgü bir stratejisi ve taktiği var. Terör onlar için bir araç. Amacı gerçekleştirmek için bir metot. Kimi zaman uzun dönemli ve devlet kurmak gibi politik amaçlı, bazen kısa vadede üzerindeki etkiyi azaltmak için devlete karşı bir yöntem, bazen de bir şeyi elde etmek için korkutmak, o bölgede otorite olduğunu hissettirmek gibi amaçlarla kullanılan bir araç. Bu metot sürekli aynı çizgide devam eden değil, konjoktüre göre inişleri çıkışları olan bir metot.

Örneğin PKK 1986'dan sonra sivillere yönelik olarak çok ciddi anlamda eylemler düzenlemiştir. Toplumu dönüştürmeye ve bunu da başarabilmek için şiddete ihtiyacı olduğunu gördüğünden, hunharca, ölçsüz bir şiddet kullanmaktan çekinmemiştir. Bu şiddet ihtiyacı neticesinde Güneydoğu Anadolu bölgesinde çok sayıda sivil öldürmüş ve Türkiye içinde çok sayıda bombalı eylem yapmıştır. PKK terör örgütü başlangıçta çok sayıda sivil katlederken, daha sonra bu eylemlerini sistematik olarak devlet görevlilerine yöneltmiştir. Çünkü daha fazla sivil öldürerek kimlik inşa etmeye ihtiyacı kalmamıştır. Bunun yerine hem propagandayı hem de televizyon/sosyal medya gibi araçları kullanmaya başlamıştır. Ancak devleti yıldırma ve yıpratma için de eylemlerine devam etmiştir. Öte yandan başarılı olamadığında şiddeti, bu sefer sivillere yönelik olarak canlı bombalarla şehirlere taşımıştır.

İkinci husus ise şüphesiz ki teknolojiyle ilgilidir. Bu teknoloji hem öğrenen örgüt olmaları hem de "teknolojinin demokratikleşmesi" yani tabana doğru yayılmasının terör örgütlerinin zarar verme kapasitelerini artırmasıyla ilgili bir husus. Örneğin 80'lerin sonunda telsiz kullanmaya başlayan PKK, elektronik teknolojisine daha kolay ulaşılabilmesiyle araba ya da oyuncak uzaktan kumanda sistemleriyle bir patlayıcıyı harekete geçirebileceğini görmüştür. Irak'ta, Suriye'de yaşanan çatışmalarda meydana gelen olayları ve yeni eylem yöntemlerini öğrenmeye çalışmaları, bu iş için yaygınlaşan interneti kullanmaları, dünyadaki terör örgütleri gibi PKK'nın da eylem yapma kapasitesini ciddi manada artırmıştır. Tabi buna

karşılık devletin de teknolojik yetenek ve kapasitesi artmıştır. Zaman zaman bunlar biri diğerine galebe çalar hale gelmiştir. Yani taraflardan birisi teknolojik üstünlüğü ele geçirdiğinde devlet ya da PKK teknolojik anlamda elde ettiği avantajı sürekli kılamaz. Biri önce diğerini dengeler öbürü arkadan gelir sonra biri diğerini geçer. Örneğin yol kenarlarına konulan bombalardan PKK bir avantaj elde etmişken zaman içinde devlet insansız hava araçlarıyla onu bastırmıştır. Yani teknoloji sürekli birbirini zorlayan, daha yaratıcı olmaya, daha farklı şeyler öğrenmeye zorlayan bir olay olarak görülmelidir.

PKK eylemleri açısından daha ilginç PKK'nın başlangıcından bu yana bir "proxy" yani bir vekalet savaşı yürütmesiyle ilgili husustur. Yani vekalet veren bir PKK'dan söz ediyoruz. PKK terör örgütünün başkaları için iş yaptığı doğrudur ama PKK'da belli bir süreden sonra özellikle 1995'ten sonra kendisinin terörist olmadığı iddiasını ispatlamak üzere farklı örgütleri organize edip onlar üzerinden birtakım eylemler yaptırmaya başlamıştır. Bu açıdan bakıldığında PKK belki de taşeron örgütler kullanan ve başkalarının da aynı zamanda taşeronluğunu yapan ilk örgüt haline dönüşmüştür.

Sonuçta terör örgütleri, "açılım sürecinde" de olduğu gibi, kendilerini oldukça "demokrat, özgürlükçü insan haklarına, yeşile saygılı" bir organizasyon gibi sunarken, istediklerinin bir kısmı gerçekleşmediğinde pazarlık gücünü de artırmak amacıyla kendisine "çakma" örgütler icat edip onlar üzerinden ara sıra güçlü mesajlar verecek yöntemler de izlemişlerdir. PKK başlangıçta bunu Türkiye'deki Marksist örgütlere yaptırmıştı. Şu anda ise PKK adına eylem yapan bu şekil de küçük örgütler mevcut. Yani sonuç olarak bu değişim ve dönüşüm biraz örgütün dinamikleriyle, biraz teknolojiyle, biraz da devletin verdiği tepkiyle ilgili olarak şekil değiştirebiliyor. Stabil, statik bir eylem döngüsünden söz etmek mümkün değil.

Erol Başaran BURAL: Hocam, tahmin etmesi oldukça güç olmakla birlikte PKK'nın gelecekteki durumunu ve konumunu nasıl öngörüyorsunuz?

Nihat Ali ÖZCAN: Doğal olarak, bütün organizasyonların başına gelenler PKK terör örgütünün de başına gelecektir. Çünkü bütün örgütler, organizasyonlar bir amacı gerçekleştirmek için ortaya çıkarlar. Örgütler ya amacını gerçekleştirir ve kaybolur ya yolda başka bir şeye dönüşür ya da yok olurlar. Yani bu üçünden farklı dördüncü beşinci bir yol bulunduğunu söylemek mümkün değildir.

PKK'nın son kırk yıl içerisinde bir sempatican kitlesi ya da bir kimlik inşa ettiğini söyleyebilmek mümkün. PKK, henüz jenerasyonel geçişi yaşamadı. PKK'yı kuranlar- başta Öcalan olmak üzere, Stalinist, Maoist perspektifle yetişmiş, zihinleri bunlarla şekillenmiş olan kadro- halen hayatta, yaşıyorlar. Bunların zihin dünyasını dönüştürmek çok da kolay bir şey değil. Köylü bakış açısı, yeni dünyada pek iş görmüyor. Toplum da değişti, istekler, araçlar beklentiler değişti. Örgütün dönüşümü ancak bir jenerasyon geçtikten sonra belki mümkün olabilir. Onun için, ya bu noktada artık örgüt bölünür, ya da hedeflerini biraz daha- tıpkı "açılım sürecinde" olduğu gibi- "güçlendirilmiş yerel yönetimler" seviyesine aşağıya indirgeyerek dönüşebilir. Görünür gelecekte, PKK sahneden silinirse de stratejik düzeyde etki yaratma kapasitesini kaybetmiş biçimde varlığını sürdürebilir.

PKK için bir diğer kötü haber de şu. 2011'de başlayan Arap Baharının iyimser havası artık bitti. PKK'yı ve onun düşüncesindeki alt grupları heyecanlandıran, bölgesel sisteme dahil eden düşünce ve ideolojiler, şöyle ya da böyle bu süreçte ya kaybettiler ya da çekiliyorlar. Artık öncelikli meseleler değişiyor. Arap Baharı, Suriye, Yemen, Afganistan, Irak, Libya gibi devletleri yıkan, zayıflatan ve başarısız kılan iç çatışmalardan çoğu ülke ve seçmenler uzak durmak istiyor. Bu gelişmelerin yol açtığı radikalizm, göç ve ekonomi gibi sorunlar için kimse fatura ödemek istemiyor.

Dolayısıyla PKK'nın silahlı çatışmalarla, terör eylemleriyle iç direnci çok yüksek olan Türkiye'yi "böylesine yöntemlerle yenmesi" mümkün değil. Örgüt artık eskisi gibi kapasitesini de artıramıyor. Uluslararası ortam ve bölgesel dengeler sayesinde PKK, konjonktürel olarak taktiksel ölçekte destek bulabilir, ancak bu ona stratejik avantaj sağlamaz.

Sonuçta ne Avrupa ne ABD ne de Rusya, PKK'yı destekleyelim belli bir kapasiteye ulaştırıp bir sonuç alalım demeyeceklerdir. PKK'nın geçen kırk yılda şiddet kullanarak inşa ettiği, "travmatik politik kimlik" Anayasal düzen içerisinde siyaset yapmaya devam edebilir.

Öte yandan PKK'yı kuran kadrolar hayatta oldukları müddetçe, insanların canını yakmaya, topluma bir maliyet yüklemeye de devam edebilirler. Fakat politik bir sonuç alabilirler mi? Ben bunu pek de mümkün görmüyorum. Nitekim bana göre ne Irak'taki gelişmeler ne Suriye'deki gelişmeler ne de Türkiye'nin içindeki gelişmeler, PKK'nın mevcut metotla yoluna devam etmesinin mümkün olmadığını, bir geleceğinin bulunmadığını

söylüyor. PKK konjonktürel olarak yıpratıcı eylemler yapabilir, toplumun canını sıkabilir, yıldırabilir, yıpratabilir, ancak tüm bunlarla politik bir sonuç alamaz diye düşünüyorum.

Erol Başaran BURAL: Hocam çok faydalı bir söyleşi oldu. Vakit ayırdığınız için tekrar teşekkür ederiz.

Nihat Ali ÖZCAN: Ben teşekkür ediyorum.